Etuuspalvelut
Lakiyksikkö

8.11.2021

Kela 146/010/2021

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 9.11.2021 / Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 198/2021)

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (Kela) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi.

Kela kannattaa Työkanava Oy-nimisestä osakeyhtiöstä säätämistä. Kelan näkemyksen mukaan erittäin vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymismahdollisuuksia lisätään tällä uudenlaisella mallilla.

Työkanava Oy:n toiminnan kohdistuminen

Kela pitää hyvänä sitä, että lausuntokierroksen jälkeen esitykseen on täsmennetty kohderyhmän kuvausta. Kohderyhmään kuuluvat Kelan käsityksen mukaan nyt myös kuntoutustuen saajat ja työkyvyttömyyseläkkeestä hylkäyspäätöksen saaneet. Esitykseen on nyt myös täsmennetty, että henkilön työsuhde Työkanava Oy:n voi olla tarvittaessa myös osa-aikainen. On ilmeistä, ettei kaikkien kuvatun kohderyhmän henkilöiden jaksaminen riitä kokoaikaiseen työhön, vaikka motivaatiota työntekoon kuitenkin on. On hyvä, että myös osa-aikatyöllistymistavoite riittää Työkanava Oy:n työllistymiseen.

Esityksessä on päädytty kohderyhmän rajaamiseen. Säännöksen mukaan työllistyminen Työkanava Oy:hyn edellyttää, että työttömän työnhakijan mahdollisuudet sopivan työn saamiseen ovat olennaisesti vähentyneet asianmukaisesti todetun sairauden tai vamman vuoksi. Kelan näkemyksen mukaan Työkanava Oy:hyn työllistymisestä hyötyisivät myös pitkäaikaisesti työttömänä olleet asiakkaat, joiden toimeentulotukijakso on pitkittynyt ja joilla on terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyviä ongelmia, mutta ei välttämättä diagnosoitua sairautta tai vammaa. Usein näitä seikkoja ei ole riittävästi tutkittu tai niiden vaikutusta työkykyyn selvitetty. Tämä kohderyhmä jää työllistymismallin ulkopuolelle, kun riittävää selvitystä osatyökykyisyydestä ei ole käytettävissä.

Työllistymismahdollisuuden viimesijaisuus

Kela pitää hyvänä sitä, että lausuntokierroksen jälkeen esitykseen on täsmennetty viimesijaisuuden määritelmää. Esityksessä on myös tarkemmin avattu esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan ja Työkanava Oy:n työllistymisen välistä etusijajärjestystä.

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi

FPA
PB 450, 00056 FPA
Telefon 020 634 11
fornamn.efternamn@fpa.fi

Viimesijaisuuden arviointi ja siihen liittyvä työ- ja elinkeinotoimiston asiantuntijan toimintamalli jää Kelan näkemyksen mukaan kuitenkin edelleen esityksessä epäselväksi. Säännöksen mukaan edellytetään, että henkilön työllistyminen ei ole työllistymisedellytyksiä parantavista palveluista huolimatta onnistunut tai muuten on ilmeistä, ettei näillä palveluilla voida arviointihetkellä merkittävästi lisätä henkilön työllistymismahdollisuuksia ja että työllistyminen muun työnantajan palvelukseen on epätodennäköistä. Säännöskohtaisten perusteluiden mukaan työ- ja elinkeinotoimistojen tulisi arvioinnissa huomioida mm. sosiaalihuollon, kuntoutuksen ja välityömarkkinoiden mahdollisuudet edistää työnhakijan työhön sijoittumista. Viimesijaisuuden arvioimiseksi ei kuitenkaan edellytettäisi joidenkin nimenomaisten työllistymistä ja työllistymisedellytyksiä parantavien palvelujen kokeilemista, vaan viimesijaisuuden arvioinniksi riittäisi työ- ja elinkeinotoimiston tekemä kokonaisarvio, jossa on otettu huomioon näiden palveluiden oletettu vaikutus työllistymisedellytyksiin. Kelan näkemyksen mukaan on hyvä, ettei viimesijaisuusedellytyksen täyttyminen edellytä palvelujen kokeilemista. Viimesijaisuuden tunnistaminen edellyttää kuitenkin työ- ja elinkeinotoimistojen tiivistä yhteistyötä mm. Kelan kanssa sen selvittämiseksi, olisiko henkilön tilanteessa mahdollista tukea henkilön työllistymistä esim. Kelan ammatillisen kuntoutuksen palveluilla.

Osatyökykyisyyden arviointi

Esityksen mukaan osatyökykyisyyden arviointi ja osoittaminen yhtiöön tehtäisiin osana työ- ja elinkeinotoimistojen normaalia asiakastyötä ja asiakkaiden työllistymisedellytysten arviointia.

Esityksen mukaan osatyökykyisen henkilön olisi työnhaun voimassa olemiseksi esitettävä työvoimapalvelun kannalta tarpeelliset selvitykset työkyvystä. Pelkkä lääkärinlausunto ei olisi arviointia varten riittävä selvitys, vaan työ- ja elinkeinotoimiston olisi arvioitava näiden asiakirjojen sisältämien tietojen perusteella, vähentääkö henkilön vamma tai sairaus hänen mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla. Arvioinnissa voitaisiin hyödyntää työvoimapalveluja esim. hankkimalla työkykyisyydestä asiantuntija-arvio. Kela nostaa esille, että työ- ja elinkeinotoimistojen olisi mahdollisimman pitkälle syytä hyödyntää asiakkaasta jo olemassa olevia lausuntoja tai arvioita (esim. Kelan järjestämä toimintakyvyn arviointitutkimuksen lääkärinlausunto tai ammatillisen kuntoutusselvityksen palaute), joista saa tietoa asiakkaan työ- ja toimintakyvystä, jotta päällekkäiseltä lähes vastaavien selvitysten tekemiseltä ja arvioiden kirjoittamiselta eri tahoilla vältyttäisiin. Toki tämä edellyttää, että työ- ja elinkeinotoimistolla on oikeus tällaisten asiakirjojen saamiseen tai asiakas toimittaisi ne itse.

Kela nostaa esiin huolen työ- ja elinkeinotoimistojen valmiuksista osatyökykyisyyden arviointiin. Esityksen lausuntopalautteen mukaan myös työ- ja elinkeinotoimistot ovat tuoneet esille huolen asiantuntijoidensa

osaamisen riittävyydestä. Kelassa on tälläkin hetkellä sekä vakuutuslääketieteellistä että työkykyetuuksien käsittelyyn liittyvää asiantuntijuutta, jota hyödynnetään, kun arvioidaan etuudenhakijoiden työ- ja toimintakykyä. Kelan ja työ- ja elinkeinotoimistojen välisessä yhteistyössä olisi mahdollisuus hyödyntää tätä asiantuntijuutta.

Vaikutukset Kelan toimintaan

Esityksen mukaan Kela voisi ohjata henkilöitä hakeutumaan alueensa työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin sen arvioimiseksi, onko heidän mahdollista tulla osoitetuiksi Työkanava Oy:lle työllistettäviksi. Kela katsoo, että työ- ja elinkeinotoimistoihin ohjaamiseen tulisi laatia eri viranomaisille yhdenmukaiset suuntaviivat, jotka edesauttaisivat oikea-aikaisessa ohjauksessa. Samalla tulisi kehittää Kelan ja työ- ja elinkeinotoimistojen välistä yhteistyön prosessia ja yhteisten asiakkaiden asian hoitamista.

Henkilöiden ohjaaminen työ- ja elinkeinotoimistoihin edellyttää Kelassa muutoksia asiakkaiden ohjausprosessiin, monitahoisen koulutuksen ja viestinnän järjestämistä sekä mahdollista lisäresurssointia. Lain voimaantulo 1.1.2022 asettaa Kelassa aikatauluhaasteita.

Saumaton palvelukokonaisuus asiakkaan asiassa edellyttää eri viranomaisten tiivistä yhteistyötä seka ajantasaisia että yhdenmukaisia asiakastietoja. Tulevaisuudessa viranomaisten tietojen vaihdon tulisi perustaa valtakunnalliseen tietovarantoon tietosuoja huomioiden.

Mia Helle
Lakiyksikön päällikkö

Mikko Toivanen
Työ- ja toimintakykyetuuksien osaamiskeskuksen päällikkö